

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Nonvm. Expulsa Societas ex Bohemiâ, Hurgariâ, Morauîâ, Silesiâ;
item Regâ in Lithuaniâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

ris Transilvaniæ Viceprovincialis: audiri postulat in eodem conuentu, ne inaudita præter ius & æquum condemnetur Societas. Hic ille aduersariorum criminationes eâ fiduciâ soluit atque conuicit, vt ne mutire quidem ausi, qui vehementissimè in nos antè fuerant debacchati. Mox & Proceres suæ credulitatis pœnituit piguitque: decretum publicè lacertum est: Societas suo loco stetit. Acerba proculdubio hæreticis & insperata res, Bockaio in primis: tamen præstitit ille tum iram alto pectore, sed mox crudeliùs erupturam. Quod illâ æquitatis specie & publico Ordinum decreto non potuit, priuatâ auctoritate & non sine vi postmodum peregit, ac Societatem toto Regno impiè iniusteque eiecit; anno decimo, ex quo à Principe Sigismundo totius Regni decreto in Comitio fuerat reuocata. Sed non feliciùs Bockaio, quam sua Moyse impietas cessit. à suis lento veneno sublatus dicitur intra mensem; neque diutiùs imperium tenuit à nostrâ è Regno eiectione, quam à proscriptione Claudiopolitanâ Moyses tenuerat. diceres non dissimile scelus æquali ferè vtrobique passu assecutam Nemefin.

*Tertia
proscriptio
è Transil-
uaniâ à
Bockaio:
Annus
1606.*

Eo sublato, spes reditus affulgebat. verùm Bockaio subrogatus Sigismundus Rakocius omnem sustulit. Is de restituendâ Societate benignè rogatus Archiducis Mathiæ nomine (qui postmodum Imperator) à se facti inuidiam vt amoliretur, ad Comitia Claudiopolitana reiecit. Hic iterum à Ioanne Argento acta felicissimè Societatis causâ est, quam vbi aduersarij rationibus & æquitate labefactari posse diffidunt, insanis clamoribus & cæco tumultu miscent omnia. Proscribitur Societas, & (quod in primis auara Principis quærebat cupiditas) bonis omnibus spoliatur. Victi audaciâ numeroque Catholici non ideo palàm reclamare destiterunt, apertè protestati, in iniquam istam Societatis proscriptionem se nequaquam consentire. Quam voluntatem suam publico extare scripto voluere, suis singuli subscriptis nominibus, quod apud Argentum inuenies. Rakocius ipse innocentia nostræ testimonium dedit: *Patres Societatis IESV, vt bonos & morum integritate graues viros, ex suis Collegiis bonisque non ob vllum delictum, aut notæ alicuius vitium, verum ad instantiam Romana & Catholica fidei contrariam opinionem sequentium, esse deturbatos, exclusos, & in alia loca demigrare coactos.*

*approbata
à Sigis-
mundo
Rakocio:*

*In Apolog.
cap. 13.*

*causâ pro-
scriptionis
Religio
Catholica.*

Ad hunc igitur modum expulsa Transilvaniæ Regno Societas est anno huius sæculi septimo; eò tristiori calamitate, quod paulatim omnem secum Hungariam, Bohemiam, Morauiam traxerit scædissimâ strage.

CAPVT NONVM.

*Expulsa Societas ex Bohemiâ, Hungariâ, Morauia,
Silesiâ; item Rigâ in Lithuaniâ.*

*Motus in
Hungariâ
contra So-
cietatem.
Ioannis Ar-
genti Apo-
log. c. 14.*

Fvnesta Bockajj coniuratio primos in Hungariâ aduersus Societatem motus exciuit. nimirum vbi proscripta Religio, quis illi locus esse possit? Iniectæ Episcopis violentæ manus, nec temperatum ab eorum sanguine: trucidati Sacerdotes: spoliata templa: polluta altaria: diuina

diuina & humana omnia contaminata. Zagabriæ Societas & Lincij stetit immota. illic retenta seruataque à Croatis; hinc ab Austriacis Principibus, ipsoque Imperatore Mathiâ, multis decorata præfidiis & ornamentis. Bohemicam tamen sequentium annorum procellam non perinde effugit, proscripta tandem ab Euangelicis Ordinibus: quando eodem ferè tempore, eodemque edicto, velut vno afflata fulmine, ex Bohemiâ, Hungariâ, Morauîâ, Silesiâ est eiecta.

Anno labentis sæculi decimo octauo Conuentum Pragæ habuerant Euangelici Ordines, & defensores sub vtrâque: ita se appellabant, quod sub vtrâque specie sacra frequentandi mysteria ius sibi sumerent. Obtentu libertatis ad arma conclamatum. A templo & concione, pro aris scilicet & Religione pugnaturi, procurunt ad arma. Armati in arcem Pragensem penetrant; deque iniuriis multa turbulente questi, Præsidem Slatatam aliosque Cæsari & Deo fidos Consiliarios, vi arreptos, per fenestram in altissimam fossam barbaro facinore deturbant. Quid hoc rerum statu Sociis erat expectandum? mitius præter spem actum est. in Collegia fortunasque tantum, non etiam in corpora salutem. Circumfremuit tamen armorum terror; obsessumque ab armatis Pragensi Collegium: dum interea edictum scribitur infamibus plenum calumniis. Summa erat: Iesuitæ pestilens secta, omnium Bohemiæ malorum auctores, sine morâ, triplici Pragâ, Crumauio Bohemico, Neuhusio, Glatzio, totoque Regno excederent. ita ratum fixumque esse vnanimi trium Ordinum consensu. perduellium pœna in eos sancita, qui deinceps inferre pedem præsumperint, aut de iis vnquam reuocandis agere in Senatu. Nec mora: affixo statim ad Collegium valuas decreto parendum fuit. Confecta interim vulgataque eorum criminum apologia, quæ in decreto nobis obiiciebantur: responsumque breuiter ad singula capita. epitomen suis Laureæ Austriacæ Commentariis Iulius Bellus inseruit. Bohemiam igitur sic amisimus. sed numquid amplo cum fenore, & gloriosius dein recepturi? Lata Ecclesiæ, lata Austriaco nomini Pragensis victoria, nobis quoque latissima fuit. non easdem tantum sedes, victrices Ferdinandi Aquilæ nobis asseruere, sed & suis fouendam regendamque auspiciis committere Academiam; adiectis vbique nouis Collegiorum incrementis.

Non stetit intra Bohemiæ fines Euangelicorum furor. Hungariam quoque late peruagatus, altero mox edicto Socios omnes inde quoque eiecit. Ingens & ista rerum nostrarum clades fuit. neque hoc satis. abeuntes etiam persequi placuit, necubi securi consisterent. Morauia Brunam quasi ad fidam stationem se multi receperant. Mox Euangelici Ordines Morauiam Bohemiæ partem ac membrum esse causati, defecerunt eodem Bohemico edicto dudum comprehensam esse Societatem, quæ in Morauia erat. ne quod tamen superesset dubium, sexta Maij anno nuper decimo nono nouum Morauicę proscriptionis instrumentum confectum est. Id amici iam pridem fuerant ominati; & in tempore Rector prouiderat, imminuto paulatim nostrorum numero. Biduo post in Peruigilio ascendentis Domini adsunt proscriptionis nuntij cum decreto. fortè nostri mensæ accumbebant. Inopinato euocatur

Iul. Bellus
Laur. Au-
striae. lib. 2.

Proscribitur
è totâ
Bohemiâ

Iul. Bellus
ibid.

item ex
Hungariâ

Iul. Bellus
Laur. Au-
striae. lib. 3.

deinde ex
Morauia.

Adi. Meets-
beeck in
Chronico ad

annum 1619.

Iul. Bellus
Laur. Austr.
lib. 3.

Excitatur nostris Brunâ:

Rector à duobus Commissariis; simulque iussi adesse Socij omnes è vestigio, mensis relictis. Tum imperato silentio petulanti plebecula; quæ denso agmine circumfundebatur; alter è Commissariis Ordinum mandata exponit, simulque decretum vernaculâ linguâ legendum sten-tori cuidam porrigit. Eo seuerè imperabatur, claves templi & Collegij absque morâ & tergiuersatione Commissariis traderent: omnes è vestigio Brunâ excederent, intra triduum totâ Moraviâ. propositâ capitis pœnâ, si quis aliquando referret pedem.

Perlecto decreto, declarationem addit Commissarius ex mente Statuum, omni nos possessionum iure ex eo temporis puncto priuari. Tum & aliud scriptum profert ad seniores plebis Euangelicæ; cui seilicet mandabatur, vt prius istud decretum omnino curarent mandandum executioni. quod erat, plebem armare, potestatemque facere in nos tumultuandi, siquam fortè neceremus moram. Non ideò tamen mentis generosè à Rectore responsum: Societatem omnium Ordinum consensu in Moraviam admittam, à solis Euangelicis non posse proferri; præsertim nullius conuictam criminis sigillatim, imò ne accusatam quidem in decreto. Sed nec inter arma legibus, nec in tumultibus æquitati locus. Negant Commissarij se pedem elaturos, antequam traditis templi domusque clauibus nos exire compulissent. Ne ad mensam quidem redire licuit semipransis: imò vix ad cubacula regredi ad accipiendas chlamydes. quod tandem concessum: sed non sine comite aliquo de plebe, qui obseruaret nequid fortasse præterea aut efferrent aut abderent. tanta in exsequendo imperio vigilantia erat & festinatio. Imò quasi necdum satis citò eicerentur, vix furentis plebeculæ impotentia compesci poterat. quæ tanto gaudio indignam hanc barbaramque exturbationem spectabat, quanto mœrore passim per vicos Catholici calamitati nostræ illacrymabantur.

Mercur. Gal-lobelg. ad ann. 1619. Adrian. Meerbeek in Chronic. retrahuntur ex itinere tamquam auctiores incendijs:

Iam egressi mœnibus, omni se defunctos periculo credebant; cum ecce ingens in vrbe excitatum incendium nouam in Socios concitauit inuidiæ flammam. vociferati hæretici Iesuitis auctoribus hæc fieri; sic eos vl-cisci discessum suum; iam lætis oculis fumum flammæque spectare incensæ vrbis. retrahendos ex itinere incendiarios, meritoque supplicio afficiendos. Simul sparsa, simul credita calumnia est. tamquam compertâ re, missi confestim equites peditesque, qui perditissimos homines Brunam reducant. Non difficile fuit pedites assequi, nihilque tale opinantes. vbi in potestate omnes habuere, sollicitè à fronte, à tergo, à lateribus custodiunt, nequis elaberetur. insultant petulantibus cachinnis, probis conuitiisque onerant fatigatos iam de viâ & meridiano æstu. Verùm ea militum custodia in vrbe præsidio fuit aduersus tumultuantem plebeculam, vixque continentem manus incendio irritatas. In aream Curie vt deuentum, Consul cum duobus Statuum nomine submissis, moram publicâ auctoritate indicit, vetatque quoquam commoueri. Interim detectâ, vt inquiri diligentius iusserant, verâ incendijs causâ, euauit stolidâ criminatio, liberataque omni suspitione Societas est. Non ideò tamen aut dimissi liberè, aut ad Collegium redire permitti. Eâ nocte ac die proximo (qui Dominicæ Ascensionis erat) in custodia habiti

habiti sunt, non sine ærumnis molestiisque, quas piorum liberalitas subleuabat: tum verò multò magis solata est, illa sacris operandi, & Catholicos eo die salutaribus extremum reficiendi mysteriis, ex insperato concessa libertas.

Postridie coram triplici Senatu sistuntur omnes, frequentissimâ plebe vndique cincti, quæ rei exitu suspensâ accurrerat. Credo vt suis vsurparet oculis diuinam in Socios prouidentiam, quæ tam probrosam ex itinere retractionem, non in testimonium integritatis tantum, sed & luculentum rerum nostrarum commodum vertit. Nam primò Statuum Commissarius, præmissâ Dominorum Iesuitarum honorificâ appellatione, liberos innocentisque de scripto pronuntiat. Tum publicis sumptibus conduceri curus imperat, quibus ad Prouinciæ fines deportentur; seuerâ aduersus plebem additâ denuntiatione, ne quam vllus verbo factõve abeuntibus creet molestiam. Quodque mirum maximè, & præter spem omnium prorsus accidit, fit potestas rem familiarem omnem donandi, vendendi, auferendi; per delectos tamen fidos homines: nostros enim pedem vltâ in Collegium inferre omnino nolebant. Rogatus tandem Senatus innocentia nostræ testimonium, pro omni testimonio esse dixit tam contumeliosè ex itinere retractos tam honorificè dimitti; nequaquam imputè laturos, si vel minima criminis hæsisset suspicio. Itaque aduectis curibus, non iam cum tumultu & exprobratione plebis, sed è diuerso cum aliorum admiratione, commiseratione aliorum, omnium modestiâ & silentio, vrbe tandem & Prouinciâ excesserunt. Viennam Austria per media Bohemorum latè prædantium pericula incolumes Deo protegente delati.

Hæc Brunensis domus proscriptio fuit, vnum si incendium excipias, per omnia similis Olomucensi: quæ eodem tempore, & propemodum die, nostris illic quoque denuntiata est, indicto intra triduum exilio è Prouinciæ finibus. Ita & istud pænè momento temporis dissolutum florens Collegium Sociorum quatuor & octoginta: quod Olomucij sexaginta duobus annis sedem iam fixerat. Crimen erat Orthodoxa Religio, proque omni iudiciorum æquitate odium in nos hæreticorum.

Bohemorum exemplum Silesiis placuit; Principibus scilicet Augustanæ Confessionis. Eodem anno decimo nono solenni edicto, quod Briegæ vigesimâ quartâ Iunij proclamatum est, è totâ Silesiâ eiicitur Societas, capitis pænâ denuntiata.

Atque hæc de totâ latè Germanicâ ditione hæctenus. Iubetne coronidis loco ex immensâ siluâ Polonicarum rerum, vnam saltem Rigensem tempestatem attexamus? Hic profectò, si vsquam alibi, professa palàm odia; quæ nec oratione Legatorum in Comitibus Regni, nec ipsius auctoritate Regis & præsentia iubentis, nec ipsâ temporis morâ placatis potuerunt. Anno superioris sæculi octogesimo septimo adeò in Societatem exarserat furor hæreticæ ac seditiosæ plebis, inflammatus facibus Ministrorum, vt iam non esset tutum iter die medio per urbem, palàm execrabantur nostros, pestemque omnibus imprecabantur; non in maledicta tantum effusi, sed in violentas etiam minas, intentu palmarum, ac scloporum strepitu. vnus Stephani Regis metus adhuc continebat

*cognitâ innocentia,
honorificè
dimittuntur.*

*Eiicitur
nostri Olomucio.*

*proscribuntur è
Silesiâ.
Iulius Bellus Laur. Aquinac. lib. 3.*

*Rigensis
procella in
Lithuaniam.*

tinebat furentes. alebatur interim nocendi cupiditas ab hæresi, illâ seditionum nutrice; causasque Patres aliquando expellendi avidè querebant. Semel iterumque suscitata quædam flamma, mox resederat: sed apparebat, ingens daturam incendium, si qua denuò existeret aura, augenda flabello Ministrorum, quam arte captabant. Moram temporis fraus præuertit. Finguntur criminationes aduersus Societatem communiter & Senatam, quem consilio prudentiorem nostris fauere partibus fati nouerant, & istas in Republ. turbas eliminatas velle. Subornantur bini testes falsi. Rectorem intra Collegij septa à geminis cohortibus in cubiculo inclusum custodiri iubent. multis examinatus quæstionibus, nulliusque rei compertus, libertate donatur. interrogantur interim de Collegio singuli; tamque in eos sæuitum acerbè, vt, nisi diuinâ adfuisset prouidentia, & quibusdam iniecisset ciuibus mentem, vt arcerent turbam ab improbo conatu, eo die conclamatum fuisset. Mox totâ rei vanitate detectâ, ab vno è falsis testibus suam criminationem retractante, amicis fiducia, hæreticis metus creuit; præsertim vbi perlatæ sunt Regis litteræ iracundæ & graues, quibus factas Societati iniurias feueriùs exposulabat, illasque eo habiturum numero, ac si eis ipse affectus fuisset.

Sed difficile est incitatum semel & in procliuè labentem populi rabiem continere. efferatur etiam beneficio. aliud nihil quam perfidè cupit, quem odit: nec impellere desinet, donec ruat. Stephani Regis obitus sanè importunus rei Catholicæ, nostræque in primis, eorum aduersum nos consiliis fuit admodum opportunus. Iam sublato metu, palàm & truculentiùs furere; iam exsilium & extrema minari. Concilium cogitur. publico assensu decernitur de Iesuitis quamprimum eiciendis: leniter quidem, si sponte assentiantur; sin minus, vi atque ferro. Itaque de sententiâ populi exsilium nobis indicitur; tam festinatum ac præceps, vt vix noctis spatium impetratum ad moram. Seditiosi interim, clauibus arreptis, exultantes gaudio in templum penetrant; sacris operimentis nudant altaria; icones proturbant, euertunt, excindunt; tollunt omnia pietatis insignia. tum infanda quædam insufurrantes carmina, quasi expiaissent ædem, quam dæmoni dicauerant, actum de Pontifice Romano ingeminant triumphum. Religionem potiùs, quam Societatem, eiecisse gloriari poterant. Interim nequis elaboretur, noctu dispositis armatorum excubiis, Socios omnes domi includunt; ac postridie exceptos fremitu populi, sibilisque exprobrantium atque illudentium, ex vrbè dimitunt in vicinam arcem. Mox, velut insigni obtentâ victoriâ, clamoribus, æris campani pulsu, & aliis quibus incondita multitudo solet, gratulationibus significata lætitia est. Biennium facillè tenuit ea Societatis relegatio: nihil non agentibus apud Regem & Proceres, è Rigensi populo hæreticis, vt in perpetuum amandaremur: donec tandem, summâ Sigismundi Regis voluntate, in publicis totius Regni Comitibus, de restituendâ Rigam Societate decretum est; reditumque à nostris in Collegij possessionem.

*Tandem
nostri inde
eiciuntur.*